20.2.2023

Lausunto: U 110/2022 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi pakkauksista ja pakkausjätteistä

Elintarviketeollisuusliitto ry (ETL) kiittää mahdollisuudesta lausua talousvaliokunnalle valtioneuvoston U-kirjelmästä komission pakkauksia ja pakkausjätettä koskevaan asetusehdotukseen.

Elintarviketeollisuus on merkittävä pakkausten käyttäjä. Pakkauksia ja pakkausjätettä koskeva lainsäädäntö koskee lähes jokaista elintarvikealan toimijaa. Mielestämme valtioneuvoston U-kirjelmässä tunnistetaan hyvin komission ehdotuksen keskeisimmät vaikutukset ja ETL tukee suurelta osin valtioneuvoston kantoja.

Kierrätettävien pakkauksen oltava tasavertainen vaihtoehto

Jaamme valtioneuvoston näkemyksen siitä, että ehdotuksen tavoitteet pakkausjätteen synnyn ehkäisemisestä, uudelleenkäytön ja korkealaatuisen kierrätyksen edistämisestä sekä kierrätetyn materiaalin käytön lisäämisestä ovat lähtökohtaisesti kannatettavia. Valtioneuvoston kirjelmässä on mielestämme myös hyvin tunnistettu säännösten ennakoitavuuden merkitys yritysten investointiympäristöön. Keväällä 2020 julkaistun EU:n kiertotalouden toimintasuunnitelman tavoitteen mukaan kaikkien pakkausten tulee olla joko uudelleenkäytettäviä tai kierrätettäviä vuoteen 2030 mennessä. ETL pitää huolestuttavana sitä, että komission pakkauksia ja pakkausjätettä koskeva esitys ei tarkastele uudelleenkäytettäviä ja kierrätettäviä pakkauksia tasavertaisina vaihtoehtoina, vaan siirtää painopisteen uudelleenkäytön edistämiseen. Mielestämme on tärkeää, että Suomi painottaa jatkoneuvotteluissa kierrätettävyyden säilyttämistä tasavertaisena vaihtoehtona uudelleenkäytön edistämisen rinnalla.

ETL tukee valtioneuvoston kantoja, joissa suhtaudutaan varauksella komission ehdottamiin juomapakkausten uudelleenkäyttötavoitteisiin sekä kieltoon koskien tuoreiden hedelmien ja vihannesten kertakäyttöisten pakkausten käyttöä. Suomessa on erittäin toimiva ja tehokas alkoholi- ja virvoitusjuomapakkausten palautus- ja kierrätysjärjestelmä. Lisäksi pantittomat kuitupakkaukset kiertävät nykyisessä järjestelmässä tehokkaasti.

Mehut ja muut vastaavat juomatuotteet myydään Suomessa pääosin nestekartonkipakkauksissa. Huolenamme on, että komission esittämät uudelleenkäyttötavoitteet johtaisivat todennäköisesti juomapakkausten osalta nykyisin hyvin materiaalina kierrätettävien alumiini- ja nestekartonkipakkausten korvaamiseen paksusta muovista tai lasista valmistettavilla pakkauksiin. Lisäksi uudelleenkäyttö edellyttää pakkausten edestakaista kuljettamista ja puhdistamista, jossa kuluu runsaasti vettä ja energiaa. Muutoksen ympäristöhyödyt jäävät mielestämme epäselviksi – päinvastoin riskinä on, että komission ehdotuksen juomapakkauksia koskevat uudelleenkäyttötavoitteet vievät pakkauskehitystä ympäristönäkökulmasta väärään suuntaan.

Ennakoitava toimintaympäristö on keskeinen edellytys investoinneille. EU:n kertakäyttömuoveja koskeva ns. SUP-direktiivi on juuri tullut voimaan ja yritykset ovat muuttaneet omia pakkauslinjastojaan näiden vaatimusten mukaiseksi. Uudelleenkäyttötavoitteet aiheuttaisivat

merkittäviä lisäkustannuksia suomalaiselle elintarviketeollisuudelle, sillä toteuttaminen edellyttäisi monelle toimijalle jälleen merkittäviä tuotantolinjastojen muutoksia sekä kokonaisen uudelleenkäyttöinfrastruktuurin rakentamisen. ETL pitää erittäin tärkeänä, että Suomi painottaa jatkoneuvotteluissa korkeaa materiaalin kierrätysastetta vaihtoehtona juomapakkausten uudelleenkäytölle.

Elintarvikepakkausten erityistarpeet huomioitava

Pidämme valtioneuvoston tavoin tärkeänä kierrätetyn materiaalin käytön edistämistä, ja jaamme näkemyksen siitä, että muiden kuin kokonaan muovisten pakkausten muoviosien kohdalla vaatimukset vaativat vielä lisätarkastelua teknisen toteutettavuuden ja saavutettavan hyödyn näkökulmasta. ETL myös tukee vahvasti valtioneuvoston kantaa kemiallisen kierrätyksen huomioimisesta kierrätetyn materiaalin pitoisuuden määrittämiseen sekä biopohjaisten muovien tarkastelua tasavertaisena vaihtoehtona kierrätysmuovin käytölle. Nykyisistä kuluttajilta peräisin olevan pakkausjätemuovin keräysjärjestelmistä ainoastaan pantillisten PET-muovipullojen suljettu keräysjärjestelmä täyttää elintarvikekontaktissa olevia kierrätysmuoveja koskevan asetuksen (EU) 2022/16162 vaatimukset. Uusien pakkausmateriaalien kehittäminen vaatii pitkäjänteistä työtä ja pidämme epätodennäköisenä, että lähivuosina sekalainen erilliskerätty muovipakkausjäte täyttää elintarvikekontaktimuovia koskevat vaatimukset muutoin kuin kemiallisesti kierrätettynä. Peilaten kierrätysmuovin käyttöä elintarvikekontaktissa koskevaa sääntelyä ja markkinoilla tarjolla olevia ratkaisuja, ETL:n huolena on, että komission ehdotuksen kunnianhimoiset kierrätetyn muovin käyttötavoitteet lisäävät kolmansista maista tulevan pakkausmateriaalin käyttöä ja vaarantavat näin elintarviketurvallisuutta EU:ssa.

Valtioneuvoston kirjelmässä on mielestämme kiinnitetty hyvin huomiota siihen, että pakkausmateriaalien käytön vähentämisen ei tule vaarantaa elintarviketurvallisuutta tai lisätä ruokahävikin määrää. Elintarviketeollisuus on sitoutunut materiaalitehokkuuden edistämiseen ja osana elintarvikealan vapaaehtoista materiaalitehokkuussitoumusta myös lisäämään pakkausten uudelleenkäyttöä, kierrätettävyyttä ja ympäristön kannalta kestävien ratkaisujen käyttöä. Elintarvikepakkausten ensisijaisena tehtävänä on kuitenkin suojata tuotetta, parantaa säilyvyyttä, helpottaa tuotteen käsittelyä jakeluketjussa sekä välittää käyttäjille tietoa esimerkiksi elintarvikkeen sisältämistä ainesosista, ravintoarvoista ja muista olennaisista tiedoista, jotka liittyvät tuotteen alkuperään tai asianmukaiseen käyttöön. Lähtökohtana tulee olla, että näitä ei vaaranneta liian yksityiskohtaisella pakkauksia koskevalla sääntelyllä.

Raportointivaatimusten laajentaminen lisää kohtuuttomasti hallinnollista taakkaa

Valtioneuvoston kirjelmässä on hyvin tunnistettu, että ehdotuksen edellyttämä tietojen raportointi pakkauskategorioittain tulisi aiheuttamaan suurta hallinnollista taakkaa niin tuottajille kuin viranomaiselle. Mielestämme U-kirjelmään tulisi kuitenkin sisällyttää selkeämpi näkemys ehdotuksen valmistajia koskeviin raportointivaatimusten laajentamiseen. Pakkauksia käyttävällä elintarviketeollisuudella on jo tänä päivänä mittava dokumentaatio- ja jäljitettävyysvaade. Lisäksi elintarvikekontaktimateriaaleja koskee tiukka sääntely. Esimerkiksi elintarvikehuoneiston osalta toimijan on säilytettävä elintarvikkeiden jäljitettävyystietoja vähintään kaksi vuotta elintarvikkeiden viimeisen käyttöajankohdan tai vähimmäissäilyvyysajan

jälkeen. ETL katsoo, että komission ehdotuksen pakkauksiin liittyvä kymmenen vuoden dokumentaatiovelvollisuus on kohtuuton ja aiheuttaisi elintarvikealan toimijoille tarpeetonta hallinnollista lisätaakkaa. Lisäksi pakkausten dokumentaatiota ja vaatimustenmukaisuuden todentamista koskevat lisävaatimukset olisivat erittäin resursseja vaativaa toteuttaa.

Lopuksi haluamme kiinnittää huomiota vielä seuraaviin yksityiskohtiin:

- ETL pitää EU-tasolla yhtenäisten pakkausten kierrätysmerkintöjen edistämistä kannatettavana. Huolenamme kuitenkin on komissiolle jäävä runsas käytännön säädösvalta, sillä merkintävaatimuksissa on tärkeää ottaa huomioon myös pakkausten koko ja vapaa tila, jotta uudet merkintävaatimukset eivät johda pakkausten koon suurentumiseen ja sitä kautta pakkausmateriaalien lisääntyvään käyttöön.

- Kompostoituvuutta koskevia vaatimuksia tarkastellessa ETL pitää tärkeänä, että kevyiden muovisten kantokassien ohella huomiota kiinnitetään myös kahvikapseleiden kompostoituvuutta koskeviin vaatimuksiin. Kierrätettävät kahvikapselit eivät sovellu sellaisenaan nykyisiin keittimiin eli toteutuessaan ehdotus johtaisi nykyisten kapselikeittimien jäämiseen tarpeettomiksi.

- Pantillisilla keräysjärjestelmillä tulee ensisijaisesti edistää pakkausten uudelleenkäyttöä ja kierrätystä. Asetuksen tulee lisäksi jättää edelleen tilaa kansallisille ratkaisuille. Huolenamme on, että merkittävää rajakauppaa käyvien maiden panttijärjestelmien yhteen toimivuutta koskeva vaatimus uhkaisi romuttaa suomalaisen hyvin toimivan panttijärjestelmän. Ympäristövaikutusten näkökulmasta muutoksen vaikutus olisi vähäinen, sillä suomalaisen panttijärjestelmän kautta voi palauttaa myös ulkomailta ostettuja pakkauksia kierrätykseen, vaikka niistä ei makseta panttia.

- Pakkauksia ja pakkausjätettä koskevan sääntelyn uudistuksessa on tärkeää säilyttää riittävän pitkät siirtymäajat, jotta pakkauksia käyttävällä elintarviketeollisuudella on mahdollisuus varautua muutoksiin ja niistä mahdollisesti aiheutuviin kustannuksiin.

Lisätietoja

Satumaija Levón, vastuullisuuden ja kestävän kehityksen johtaja, Elintarviketeollisuusliitto ry
satumaija.levon@etl.fi, 040 752 8537